

‘Mijn Strijd’: controversieel maar ongevaarlijk

Achtergrond - 6 september 2018 - Auteur: Marja Verburg

Ruim zeventig jaar was ‘Mein Kampf’ van Adolf Hitler in Nederland verboden. Nu is er, in navolging van de Duitse wetenschappelijke heruitgave van 2016, een nieuwe Nederlandse vertaling verschenen, met commentaar van historicus Willem Melching. Voor sommigen is de kennismaking met het boek een verrassing, bleek woensdagavond tijdens een debat in De Rode Hoed in Amsterdam. “Er stonden dingen in die ik zelf ook geschreven had kunnen hebben.”

“Ik hoop dat ik een even slecht boek heb gemaakt als Adolf Hitler.” Er wordt gelachen in de overvolle debatzaal van De Rode Hoed als vertaler Mario Molegraaf over zijn werk vertelt. Maar hij meent het wel. Hij is niet zo tevreden met de titel ‘Mijn Strijd’. “Dat heeft een binnenrijm, dat is mooier dan ‘Mein Kampf’. Ik wilde eigenlijk ‘Mijn Gevecht’ als titel, dat is bonkiger, net als het origineel.” Molegraaf maakte de nieuwe vertaling van ‘Mein Kampf’, dat voor het eerst en het laatst in 1939 in het Nederlands was verschenen, destijds als ‘Mijn Kamp’.

Dat ‘Mijn Strijd’ is verschenen, is te danken aan uitgever Prometheus. Die besloot het boek aan te kopen toen dat in 2016 eindelijk kon: eind 2015 verliepen de auteursrechten, die de deelstaat Beieren 70 jaar in handen had.

De beslissing om ‘Mein Kampf’ opnieuw uit te geven, nam de uitgever niet zonder slag of stoot, vertelt Prometheus-eigenaar Mai Spijkers in De Rode Hoed. De uitgever van de dagboeken van Anne Frank kan niet ook ‘Mein Kampf’ uitgeven, was een van de bezwaren binnen de uitgeverij. Daar was Spijkers het niet mee eens, maar hij belde toch met de erven van de dagboeken van Anne Frank. “Die zeiden: dat moet je doen.”

3700 kanttekeningen

Eerder had het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies overwogen een kritische editie van ‘Mein Kampf’ uit te geven, vertelt directeur Frank van Vree aan het begin van de debatavond. Het instituut was terughoudend vanwege negatieve reacties die het verwachtte, maar schrok ook terug voor de omvang van het project. Het had een editie voor ogen als de Duitsers in 2016 uitbrachten: twee delen van in totaal zo’n 2000 pagina’s met

3700 kanttekeningen. Dat bleek voor het NIOD niet haalbaar.

Begeleidingscommissie:

De wetenschappelijke commissie bestaat uit: Oud-directeur van het NIOD en emeritus hoogleraar aan de UvA Hans Blom; Wim van den Doel, hoogleraar algemene geschiedenis aan de Universiteit Leiden en lid van de Raad van Bestuur van NWO; Ton Nijhuis, directeur van het Duitsland Instituut Amsterdam en hoogleraar Duitslandstudies aan de UvA; Emile Schrijver, directeur van het Joods Historisch Museum en het Joods Cultureel Kwartier en hoogleraar Geschiedenis van het Joodse Boek aan de UvA; Frank van Vree, directeur van het NIOD en hoogleraar Geschiedenis van Oorlog, Conflict en Herinnering aan de UvA.

Nu is 'Mijn Strijd' verschenen, wordt het in Nederlandse boekwinkels verkocht en kan het op scholen in de les worden gebruikt. Is het boek een gevaarlijk pamflet of een zinvolle waarschuwing? vraagt gespreksleider Elma Drayer aan haar gasten. "Dat is een valse tegenstelling", vindt Kieft. "Het is zinvol omdat het gevaarlijk is."

Voor Tamarah Benima, journalist, columnist en rabbijn, was de eerste kennismaking met 'Mein Kampf' een verrassing. "Het boek heeft heel leesbare stukken. Als ik niet had geweten dat ze door Hitler waren geschreven, had ik gedacht, dit had ik ook kunnen schrijven." Anders dan ze had verwacht "spat het bloed niet van de pagina's". "Nee", beaamt Drayer, "dat antisemitisme zit juist heel geniepig in het boek verweven."

Voedingsbodem

Gevaarlijk is 'Mijn Strijd' niet, is de teneur van de avond. De Nederlandse kritische editie zal er niet toe leiden dat mensen overtuigd raken van het nationaal-socialisme, zegt historicus Laurien Vastenhout, verbonden aan Holocaust- en Genocidestudies. Benima wijst er wel op dat 'Mein Kampf' een bestseller is in de Arabische wereld. En niet alleen daar heeft Hitlers gedachtegoed aanhang, vult Kieft aan. "Als je Hitler-toespraken bekijkt op youtube zie je daaronder commentaren vol Holocaust-ontkenningen en citaten uit 'Mein Kampf', vanuit de VS bijvoorbeeld." Net als uit de Arabische wereld en Turkije. "Daar is ook een voedingsbodem voor in Europa. Die is klein, maar die groeit wel."

Gevaarlijk of niet, er is stevige kritiek op ‘Mijn Strijd’. Drayer haalt Christian Hartmann aan, een van de makers van de Duitse wetenschappelijke uitgave. Hij hekelde dinsdagavond in een [uitzending van Nieuwsuur](#) dat het boek in Nederland door een commerciële uitgever op de markt wordt gebracht, die bovendien ‘Fifty shades of grey’ heeft gepubliceerd. “Altijd weer dat gezeik”, zegt Spijkers. Als je het door het NIOD had laten uitgeven, was dat met publiek geld betaald. Hij kan zich voorstellen dat je dat in Duitsland doet: ‘Mein Kampf’, Hitler, het is Duitse geschiedenis, zegt hij. “Maar in Nederland ligt dat anders.”

Context

Een ander probleem heeft Hartmann met de begeleidende teksten van Melching. Die zijn volgens de Duitse historicus niet voldoende om de lezers de juiste context te bieden en op de vele leugens van Hitler te wijzen. Hij noemt ‘Mijn Strijd’ in Nieuwsuur “hoogst problematisch” en “onverantwoord”. Onzin, zeggen Spijkers en Melching in De Rode Hoed. Hartmann heeft het boek volgens hen nog helemaal niet kunnen inzien. “We hoeven het niet op de Duitse manier te doen”, zegt Spijkers. “Het is heel Duits om dat te zeggen.” Melching, nooit verlegen om een provocatie, even later: “De tijd dat Duitsers bepaalden wat in Nederland wordt uitgegeven, is voorbij.”

Adolf Hitler: 'Mijn Strijd'

Vertaald uit het Duits door Mario Molegraaf, met commentaar van Willem Melching (Amsterdam, 2018), 856 blz.

ISBN: 9789044635867

[Lees meer bij uitgeverij Prometheus](#)

Oorspronkelijk was het in Duitsland overigens ook de bedoeling om, net als in de Nederlandse versie, al Hitlers hoofdstukken alleen van een inleiding te voorzien. Maar daar moesten de makers van afzien, legde historicus Othmar Plöckinger twee jaar geleden tijdens een [conferentie in Amsterdam](#) uit. “De publieke aandacht in Duitsland was zo groot, we moesten alle specifieke vragen beantwoorden en dat kon niet in zo’n inleiding per hoofdstuk.”

Bovendien werkten ze onder tijdsdruk: de uitgave moest in 2016 klaar zijn, toen de rechten verliepen, om te voorkomen dat commerciële partijen ermee aan de haal zouden gaan. Ze kozen er uiteindelijk voor om al het commentaar om de

tekst heen te zetten, dus op de pagina's zelf, en niet als voetnoten eronder. Zo is Hitlers tekst omsingeld met uitleg en context, legden de makers destijds uit.

Hitlers leugens

Prometheus en Melching hebben volstaan met een centrale inleiding en een inleiding bij elk hoofdstuk, zonder voetnoten of commentaar op de pagina's zelf. Ook in De Rode Hoed komt daar kritiek op. Volgens Kieft laat Melching de leugens van Hitler niet expliciet genoeg zien, en dat is wel nodig. "Ook om te laten zien hoe die leugens werkten, hoe ze in die tijd speelden." ([lees meer van Kiefts commentaar in Vrij Nederland](#)). Melching is het daar niet mee eens: hij geeft wel voorbeelden van Hitlers leugens in zijn inleidingen bij de hoofdstukken, reageert hij. Maar als bezorger van de bron geeft hij geen interpretatie. ([Lees een interview met Melching over zijn vertaling van 'Mein Kampf' in het Historisch Nieuwsblad](#))

Historicus Frits Boterman vindt dat Melching een aantal "boude stellingen" die hij in zijn inleidingen schrijft, beter moet onderbouwen. En dat hij de betekenis van 'Mein Kampf' voor de ontwikkeling van het nazisme beter moet uitleggen, zegt hij tegen zijn collega op het podium. "Ik heb dus wel behoefte aan voetnoten. Kijk daar voor een tweede druk nog eens naar."

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/27802/mijn-strijd-controversieel-maar-ongevaarlijk>